

I.

A választmány jelentése az egyesület 1908. évi működéséről.

Tisztelt Közgyűlés!

Ha szemlét tartunk a mult év eseményei felett, örvedetes és kevésbbé örvedetes jelenségekre találunk. De ez az élet, az emberi tevékenység általános képe s belőle egyesületünkre nézve is a mind elevebben lüktető életre, fejlődésre kell következtetnünk. S ha nem is lehet teljes a megelégedésünk, csüggedésre sincs okunk.

Egyesületünk 1908. évi történetét a következőkben terjesztjük a tisztelt Közgyűlés elé.

A tisztikar, választmány és alkalmazottak állapotában a következő változások történtek. DR. IMRE SÁNDOR, ki 1904 márcziusa óta viselte a titkári tisztet, a budapesti állami polgári iskolai tanítóképző intézet tanárává nevezetvén ki, állásáról lemondott. Helyét a választmány KELEMEN LAJOS unit. főgymnásiumi tanárral töltötte be ideiglenesen. Jelen közgyűlésnek a feladata az állásról véglegesen gondoskodni.

A választmányból sorshúzás útján kiléptek volt dr. Gidófalvy István, Hevesi József, dr. Hirschler József, Kenessey Béla, br. Mannsberg Sándor, dr. Márki Sándor és Pálfi Márton, kiket a mult közgyűlés újból mind megválasztott három évre, kivéve Pálfi Mártont, kinek helyébe gr. Bánffy Miklóst juttatta a közgyűlés bizalma, Pálfi Mártont egy évre választván meg dr. Farkas Lajos helyébe, ki mint az újon alakult jog- és társadalomtudományi szakosztály elnöke, hivatalból lett tagja a választmánynak.

Szádeczky Béla könyvtári segédörnek biztosította a választmány 40 évi szolgálat után teljes fizetését nyugdíjképen.

Stripszky Hiador érem- és régiségügyi segédörnek kérésére megengedte a választmány, hogy fizetését 1909 jan. 1-től előre nyerhesse.

A könyvtárhoz szolgának Major András neveztetett ki.

A tagok létszáma a következő gyarapodást mutatja.

Alapító tagok lettek a lefolyt évben br. Jósika Samu 200 koronával, dr. Veres Elemér értékes adománynyal.

A rendes tagok száma 42-vel szaporodott: a *pártoló tagoké* 65-tel.

Fájdalom, ügyünknek több érdemes harcosát ragadta el az enyészet. Így PÁLFFY MIHÁLY marosvásárhelyi ügyvédet, ki szép adománynyal lett alapító tagunk. A rendes tagok közül meghalt DR. ERDÉLYI KÁROLY, GRAF JAKAB, KROLL RUDOLF és SZACSVAI SÁNDOR

Voltak azonban, kik önként hagyták el egyesületünket. Az év folyamában ugyanis bejelentették kilépésüket a pártoló tagok közül Barabás László, Csoma József cs. és kir. kamarás, Györke János, Imre István, dr. Magyar Győző, Németh György, Zoltáni Pál; a rendes tagok közül: Benkő László, Kaizler Sándor, Réz János, Róka József.

Az új rendes tagok száma mögötte maradt a tavalyinak is, igen, mert míg az előző évek vándorgyűlései jó alkalmul szolgáltak a taggyűjtésre, a mult évi, bár erkölcsi eredmények tekintetében nagyjelentőségűnek kell elismernünk, új tagok csatlakozását kevésbé vonta maga után. Jóval nagyobb azonban, mint az előző években a pártoló tagok szaporulata, a mely örvendetes esemény oka választmányunknak tavaly előtt hozott ama határozata, a melynek értelmében azok az egyetemi s más főiskolai hallgatók, a kik 4 korona pártoló tagdíjjal belépnek az egyesületbe, megkapják egyik szakosztály kiadványait is. Választmányunk e határozatot utóbb úgy értelmezte, hogy terjesztessék ki a gimnáziumok felső osztályaira is. E kedvezményvel aztán főképen a helybeli unitárius főgymnázium és ref. theologia éltek.

Tekintetbe véve apadást és szaporulatot egyesületünk tagjainak a száma az 1909-ik év első napján a következő:

Igazgató tag	18
Alapító „	47
Rendes „	574
Pártoló „	170
Összesen .	809

Ama cél felé tehát, hogy egyesületünk legalább itt a keleti részeken a haza kulturális előhaladásáért buzgó fiainak a lehető legszélesebb körére kiterjeszkedjék, bár lassú, de mégis előrehaladó lépésekkel közeledünk. S ha rosszul esik azoknak késedelmezése, a kiknek rég közöttünk kellene lenniök, annál biztatóbb záloga a jövő sikerének a már itt levők önzetlen munkálkodása. Nem lehet itt külön megemlékeznünk mindazokról, kik szellemi munkával és anyagi áldozattal segítettek feladataink megoldásában; a következőket azonban névszerint is ki kell emelnünk.

Egyesek adományai. LENDVAY EMIL pénztárnokunk immár harmadízben szentelte egyesületünk céljaira 1000 korona évi fizetését. Indítványozzuk, hogy fejezze ki a közgyűlés köszönetét a hazafias áldozatért. DR VERES ELEMÉR Veres Zoltánnak szlavoniai erdőirtást ábrázoló olajfestményét ajándékozta képtárunknak. Viszonzásul a válaszmány az ajándékozót alapító tagjaink közé iktatta. A római kath. status a kolozsmonostori gazdaság régi gazdasági iratait ajánlotta fel. Megkértük, hogy az iratokat őrizze meg, míg az új könyvtári épületben megfelelő helyet nyerhetünk számukra. KUN S. antiquariuma Brassai Sámuelnek Veres Zoltántól festett arczképét adományozta.

A *marosvásárhelyi ref. kollegium* több láda családi levelet engedett át nekünk örök letétbe. Ezeket az iratokat az őrzésre alkalmas hely hiánya már-már pusztulással fenyegette s a kollégium követendő példát szolgáltatott történelmi emlékeink megmentésére.

Fogadják az adakozók e helyen is hálás köszönetünket.

Állami támogatás. Hálás köszönetünket fejezzük ki az állami kormánynak, hogy elismerve céljainknak és törekvéseinknek a közre ható jelentőségét, évről-évre fokozottabb erővel jó segítségünkre. Ugyanis a gyűjtemények használatáért szerződészerűleg fizetett 10,000 koronán kívül az 1908-ban is élveztük a megelőző évben már folyósított 28,000 koronát. Ezenkívül a régiségtár erdélyi műkincsek megszerzésére 10,000 K-t, az állattár 2000 K-t, az Erdélyi Múzeum című folyóiratunk 1000 K-t nyert az állami pénztárból.

E jóakarató támogatás mellett is azonban egyesületünk élénken érzi, hogy az államnak még jóval hathatósabb segítségére van szüksége, ha hivatásának úgy akar megfelelni, mint a hogy azt a nemzeti érdek szempontjából szükségesnek látja. Éppen ezért mult évi közgyűlésünk határozatából a válaszmány fölterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, hogy érvényben levő szerződésünk oly értelemben alakíttassék át, hogy az az Erdélyi Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek ne csak elhelyezését és kezelését, hanem fejlesztését és gyarapítását is állami feladatként foglalja magában.

A kedvező megoldás azonban még csak a jövő reménye.

Ügykezelés. Az egyesületi ügyek intézése érdekében 10 rendes és 2 rendkívüli válaszmányi ülést tartottunk, a melyeknek jegyzőkönyvei 180 pontot tartalmaznak. Az elintézett ügydarabok száma: 254.

A Múzeum-kertben utóbb történt építkezések tudvalevőleg szükségessé tették alapítónk szobrának áthelyezését. Ennek a tervét a vallás- és közokt. miniszter úr el is készítette és válaszmányunk a nyáron tartott rendkívüli ülésében elfogadta, kivitelét pedig október hóban megsürgette. Kértük egyszersmind a miniszter urat, hogy a mennyiben az állattani intézet érdekeinek sérelme nélkül lehetséges, a Mikó-lakot ne romboltassa le, hanem eredeti alakjába visszaállítva engedje át az Erd. Múzeum Egyesületnek

egyesületi célokra. A kegyeleti szempont és az egyesület érdekei egyaránt indokolják a kérést.

ÚJFALVY SÁNDOR emlékiratainak kiadása érdekében a munkálatok megindultak s költségeik fedezésére 1000 koronát előlegezett a választmány a könyvtárigazgató kezéhez, mely előleg a várható jövedelemből visszatérítendő lesz.

Ugyancsak DR. ERDÉLYI PÁL könyvtárigazgatót bízta meg a választmány azzal, hogy az egyesület összes eddigi kiadványait gyűjtse egybe, rendezze és helyezze el a könyvtár új épületébe, készítse el könyvészeti jegyzéküket, hogy így könnyebben legyenek értékesíthetők. De jövőre is összes kiadványaink szétküldése a könyvtárigazgató felügyelete alatt fog végbemenni, miáltal a kezelés egyöntetősége és pontossága nyer teljes biztosítékot

Örvendetés fejlődést mutat pénztári kezelésünk, a mely nemcsak szakszerű, hanem meglepő is eredményeiben. *Alapjaink* gyarapodása a következő:

Az építési aranyalap gyarapodott 1908-ban	1000 K	—	fil.-rel.
A tartalékalap gyarapodott 1908-ban	1262 „	32 „	„
A természethistoriai pénzalap gyarapodott 1908-ban	489 „	47 „	„
A Kovács Sámuel-alap gyarapodott 1908-ban	120 „	17 „	„
A Lendvay Emil-alap gyarapodott 1908-ban	1044 „	50 „	„

Az alapok összes gyarapodása . 3916 K 46 fillér.

Az 1908. év 3631 K 40 f. felesleggel záródott le. Ebből lehetővé válik 2500 K-t az építési aranyalaphoz csatolnunk az 1905. évig felgyűlt túlkadás csökkentésére. 1000 koronát az 1907. évi feleslegből a tartalékalaphoz csatoltunk. Végül míg egyesületünk pénzbeli vagyona 1905 febr. 5-én 592,974 K 71 f. volt, 1908. decz. 31-én 613,096 K 98 f-re emelkedett; három év alatt tehát 20,122 K 27 fillérrel és történt ez az alatt az idő alatt, midőn egyesületünk fokozott tevékenységet fejtett ki s kulturális haladásunknak új mezeit vette munkába. Pénzügyeink ezen kedvező fordulatában az állami támogatás után a legfőbb érdem a LENDVAY EMIL pénztárnoké, kinek választmányunk nem mulasztotta el kifejezni hálás köszönetét.

Egy fejezete van pénzügyünknek, a mely sajnálatraméltó: *a tagdíjjal hátralékosok nagy száma*. Bizton hisszük, hogy ennek egyszerű fölemlítése elegendő lesz az illetők emlékeztetésére, hogy teljesítsék köteleességüket.

Zilahi vándorgyűlésünknek egyik óhajtott célja a megvalósulás terére jutott, a mennyiben a vármegye fölkérte egyesületünket a régi római Porolissum romjainak feltárására, 2000 koronát bocsátván rendelkezésre a munkálatok megkezdése végett. A választmány DR. PÓSTA BÉLÁT az érem- és régiségtár igazgatóját bízta meg az ásatások vezetésével. Azok június 10-én meg is kezdődtek s az

igazgató kiküldöttének, DR. BUDAY ÁRPÁD-nak az Erdélyi Múzeumban közzétett jelentése szerint már is igen szép eredményeket mutatnak.

Egyesek és társulatok nem egyszer fordultak egyesületünkhöz szellemi és erkölcsi támogatás végett. Tehetségünk szerint igyekeztünk a kívánalmakat kielégíteni. Így BÁNÓ JÓZSEF Mexikónak budapesti főkonzula kérésére szívesen készítettük elő és rendeztük május 14-én az egyetem aulájában tartott előadását, a mely míg a nagyközönséggel élvezetes alakban ismertette Mexikó kulturális és gazdasági viszonyait, egyúttal anyagi hasznot is hozott egyesületünknek. *Hódmezővásárhely* közkönyvtárának kérésére megküldöttük régebbi kiadványainknak megküldhető példányait. A tordai tulipánszövetség magyar védőegyesület könyvtári duplumok és kiadványaink ingyen megküldéséért folyamodván, a választmány ezek megküldését akkorra határozta el, mikor a tervezett központi kulturház felépül s a könyvtár átadatik rendeltetésének. A kolozsvári orsz. középiskolai tanárképző intézet igazgatójának kérésére kimondotta a választmány, hogy az ifjú tanári nemzedék nevelése érdekében a nevezett intézet tankönyvgyűjteményének átengedi letétképen, a tulajdonjog fentartása mellett, azokat az elemi és középiskolai tankönyveket, a melyek a múzeum könyvtárára nézve különleges értéket nem jelentenek, kimondván egyúttal azt is, hogy az átadandó anyag kiváltatása, tehát a könyvtár szempontjából az érték megszabása mindenkor a könyvtárigazgató joga s minősítése ellen sehová felebbezni nem lehet. A bécsi *K. und k. Heeres-Museum* a régiségtár katalógusát; *A Magyar Művészek Lexikona* szerkesztője festményeink kimutatását; az *Orsz. Börtönügyi Múzeum* Rózsa Sándor arczképét; a *Magyar Nemzeti Múzeum érem- és régiségtárának igazgatója* készülő tudományos műve számára több fényképet kért az érem- és régiségtár tárgyairól. E kéréseknek készséggel tett eleget dr. Pósta Béla igazgató.

A múzeumok és könyvtárak országos tanácsába az egyesület képviselőjéül DR. PÓSTA BÉLÁT küldtük ki.

Rokon egyesületek közgyűlései közül a következőkön képviselték a következők egyesületünket. A Múzeumok és könyvtárak országos tanácsának Szombathelyen okt. 10. és 11-én tartott közgyűlésén gróf Esterházy Kálmán elnök vezetése alatt dr. Apáthy István, dr. Erdélyi Pál és dr. Pósta Béla. A Földrajzi Társaságnak Szegeden, okt. 17—19. tartott vándorgyűlésén dr. Cholnoky Jenő és dr. Pósta Béla; az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek XXIV. r. közgyűlésén Péterfi Zsigmond. A Magyarhoni Földtani Társulat meghívását a Szabó József-emléktábla leleplezésére csak üdvözlő iratunkban köszönhattuk meg.

Üdvözlöttük a Bácsbodrogyvármegyei Történelmi Társulatot fennállásának 25-ik évfordulóján. Üdvözlő iratot küldött a választmány HIEMESCH FERENCZ brassói polgármesternek kir. tanácsosi címmel történt kitüntetése alkalmából, KINCSE GYULÁT, a zilahi ref. gymnasium igazgatóját, midőn igazgatóságának 25. évfordulóját

ünnepelte, elnökünk üdvözölte. Mindketten városukban tartott vándorgyűléseink sikerét buzgó közreműködésükkel mozdították volt elő.

Részvétünket fejeztük ki KANKA KÁROLY-nak, a pozsonyi orvos-természettudományi egyesület elnökének, valamint DR. HLAVKA JÓZSEF-nek a Kön. Bömische Gesellschaft der Wissenschaften tagjának halála alkalmával.

A Kovács Sámuel alapítványának kamataira hirdetett balladapályázat ebben az évben is meddő maradt.

Elvi határozatul választmányunk kimondta, hogy jövőre a gyűjtemények állami segélyéről szóló számadások is adassanak ki a vizsgáló-bizottságnak.

Népszerű tudományos előadásokat az idén is rendeztünk. November 3-tól kezdve hat egymás után következő szombaton a következő tagtársak adtak elő a következő tárgyakról: DR. CHOLNOKY JENŐ egyetemi tanár: az Alpokról; DR. LECHNER KÁROLY egyetemi tanár: A lélek és az alkohol; DR. APÁTHY ISTVÁN egyetemi tanár: Öregség és halál; DR. PÓSTA BÉLA egyetemi tanár: Az ékszer; DR. BIRÓ BALÁZS ügyvéd: A boszorkányjel, mint a boszorkányperek bizonyítási eszköze; DR. GYALÚI FARKAS egyetemi magántanár: A könyv történetéből.

A nagyobb részt vetített képekkel, vagy grafikus táblákkal kísért előadások nagy közönség érdeklődése mellett folytak le az egyetem aulájában, a melyet DR. JANCsó GYÖRGY az egyetem magnifikus rektora bocsátott rendelkezésünkre, miért készsággel fejezzük ki köszönetünket ez alkalommal is. Az előadások külsősége abban különbözött az előző évben tartottakétól, hogy míg az egyesületi tagok most is díjlatlanul hallgathatták az előadásokat, a nem tagoktól igen csekély belépti díjat szedtünk. Ezzel fedezhettük a kiadásokat, sőt némi csekély jövedelme is maradt az egyesületi pénztárnak.

Vándorgyűlésünket Brassóban, június hó 7—9. napján, Pünkösdi ünnepén tartottuk. Megnyugvással tekinthetünk e vállalkozásunk sikerére. Jól esett mindnyájunknak, a GRÓF ESTERHÁZY KÁLMÁN elnök vezetése alatt odaútazóknak, a vidékről hozzánk csatlakozóknak, Brassó város magyar és szászajkú polgárainak, hogy a haza, a tudomány és mivelődés kultuszában találkozzak, magunkat egyazon haza egymást megértő gyermekeinek érezhettük. A magyar lakosság szíves fogadásának ZAKARIÁS JÁNOS orsz. képviselő adott megható kifejezést érkezésünkör mondott üdvözlő beszédében. Majd szívesen mutattuk be egymásnak haladásunkat a kulturában; előadóink lelkesen ismertették a tudomány mai eredményeit, szász polgártársaink pedig készsággel tárták fel míveltségüknek sok szászados emlékeit. A szászadok viharaitól sokat szenvedett fekete templom műkinceit SERAPHIN VILMOS, a Honterus-gymnásium könyvtárának ösnyomtatványait NETOLICZKA OSZKÁR gymnásiumi tanárok mutatták be s magyarázták a megjelentek nagy tömegének. Ritka élvezetet nyújtott LASSEL RUDOLF karmester játéka a fekete templom nagyhirú orgonáján. Részünkör az előadás tárgyait úgy választottuk, hogy azok jellemezzék az irányt és munkakört, a mely-

ben hatni kívánunk. Így a nyolcz előadás közül öt erdélyi vagy éppen brassói vonatkozású volt s ez által a tudományok általános művelése és a honismertetés arányosan kapcsolódott. Kiváló örömlünkre szolgált, hogy előadóink közé szász polgártársaink közül is sorakozott egy: TEUTSCH GYULA úr, becses régészeti kutatásait ismertetvén.

A többi előadóink voltak: DR. APÁTHY ISTVÁN egyetemi tanár, DR. BIRÓ BALÁZS ügyvéd, DR. BOKOR JÁNOS brassói főrealiskolai, DR. CHOLNOKY JENŐ egyetemi, DR. GYÁRFÁS J. TIHAMÉR brassói főgymnásiumi, DR. LECHNER KÁROLY és DR. PÓSTA BÉLA egyetemi tanárok.

Megkoszorúztuk a honfoglalás ezeréves emlékét, valamint Honterus szobrát; annál az egyesület nevében DR. SCHILLING LAJOS főtitkár beszélt, ennél DR. ERDÉLYI PÁL könyvtárigazgató; amott adóztunk a nagy honalapítónak az örök hála és tisztelet érzelmeivel s önérettel hangoztattuk fajunk történelmi hivatását; itt meghajtottuk lobogónkat szász polgártársaink büszkesége, Erdélyünk első könyvnyomtatója és humanistája, az Úr magyarországi evangelistája előtt, mint őt Luther Márton nevezé. Nagyjaink kultuszában e találkozás megérintette szász testvéreink kedélyét s ennek legszebb kifejezését adták minden kínálkozó alkalommal. Így DR. HERFURTH FERENCZ püspöki vikárius a kaszinótól rendezett díszében költői és mély értelmű felszólalásában és hasonlóképen a Kronstädter Zeitung rokonszenves tudósításában.

Meghívónk a brassói Magyar Kaszinó volt, tehát Brassó polgárságának csak egy része s nem a város egyeteme, mint előbbi vándorgyűléseink alkalmával történt. De hozzánk csatlakoztak s velünk együtt ünnepeltek a vármegye s a szász társadalom hivatali és szellemi kitünőségei s GRÓF MIKES ZSIGMOND főispán és kaszinói elnök üdvözlése az első ülésen a Magyar Kaszinó és a vármegye, HIEMESCH FERENCZ polgármester üdvözlése a város, DR. HERFURTH FERENCZÉ a Verein für Siebenbürgische Landeskunde és a Sebastian Hann-Verein nevében mind rokonérzéssel és nagyrabecsüléssel volt teljes egyesületünk iránt. Ennek adtak kifejezést az ottani lapok nyilatkozatai, a melyek közül csak a Kronstädter Zeitungnak volt titkárunktól az Emlékkönyvünkbe szánt ismertetésben idézett sorai foglaljanak helyet itt is:

„Visszatekintve az elmúlt napokra, — írja egyebek közt a lap 132. száma — őszintén szerencsét kívánhatunk magyar polgártársainknak e gyűlések szép sikeréhez. Ezek a napok a szász résztvevők számára is többet jelentenek néhány kellemesen eltöltött óránál, régi ismeretségek megújításánál és értékes újak szerzésénél. Mindemez összejövetelek fölött — és ezt szívesen jegyezzük meg e napokban, mikor új népiskolai javaslatok sötétítik a láthatárt — ott lebegett valami ama beszterczei szász gyűlések szelleméből, melyek alkalmával a felejtetetlen báró Eötvös József azokat a híres szavakat mondta a vándorokról, kik különböző utakon ugyanegy csúcs felé törekednek s minél magasabbra emelkednek, annál kisebb köztük

a távolság, mikor pedig fölértkeznek, kezét nyujtanak egymásnak. A Czenken levő ezredévi emlék megkoszorúzása az EME tagjait, mint a hazafiság eszméjének ápolóit jellemezte; ez eszme magaslatán mi százszok mindenkor találhatók vagyunk. Ilyen magaslaton voltak, nemcsak udvariasságból mondjuk, azok a tartalmas és izléses előadások is, melyekben nagyértékű magyar szellemi munka nyilatkozott. A százsz művelődési tényezőnek a multa és jelenre vonatkozóan ismételt elismerése, az a nemcsak tapintatos, de egyszerűszemű szives mód, melyen ez kifejezésre jutott, az Erdélyi Múzeum-Egyesületet az elfogulatlanságnak oly magas fokán mutatta be, mely az igazi műveltségnek, a valóban tudományos és így erkölcsileg is értékes érületnek próbaköve. Valóban, a köznapi lármán és küzdelmen túl, magasba nyulnak a *haza és tudomány* csúcsai! Ez az a megmaradó, barátságos hatás, melyet az EME IV. vándorgyűlése a brassói szászságbán keltett.“

Választmányunk kedves kötelességének ismerte szeptemberi üléséből a brassói Magyar Kaszinónak köszönetét tolmácsolni a vándorgyűlés rendezésében kifejtett fáradozásaiért és a szives vendéglátásért. E vándorgyűlésünkről is fogunk emlékkönyvet kiadni. Szokatlan késedelmét egyfelől az magyarázza meg, hogy az előadók némelyike egyhamar nem bírt időt szakítani előadásának írásba foglalására, másfelől akadályozott a nyomdászok sztrájkja.

Táraink közül a könyvtárról adhatunk örvendetes hírt. Ott, hol Mikó- és Arany János-utcák találkoznak, készen emelkedik immár a magasba a nemes stílú palota, melybe az egyetemi könyvtárral együtt beköltözött az egyesületi is. És ezzel könyvtárunk nem csak olyan elhelyezést nyert, a melylyel legalább is egy századra megszűnnek panaszaink az elégtelen és alkalmatlan helyiség miatt, hanem olyat, a mely mintául szolgálhat a mívelt nyugotnak is hasonló intézményekre. Hálás köszönet az áldozatért a magyar kormánynak, de hasonló köszönet DR. ERDÉLYI PÁL könyvtárigazgatónak is. A mintaszerű pompás épület minden szakaszának, legkisebb zugának tervezésénél évek során az ő lelke virrasztott s ezért élvezhetjük most idealizmussal párosult praktikus eszének szép gyümölcsseit. Jutalmul önzetlen buzgalmának nem kívánhatunk illőbbet, mint ha óhajtjuk, hogy azoknak a nagy embereknek, kiknek nevét az a két utca viseli, a melyek ölekezésénél az új könyvtár emelkedik, Mikónak és Arany Jánosnak szelleme, amannak hazaszeretete, ennek magyar lelke, lángesze hassa át s tegye nagygyá az ott fakadó magyar tudományos életet!

Reményünk volt, hogy állattárunk legalább is megkezdheti az elmúlt ősszel az új egyetemi állattani intézetbe költözését. Ámde az építés lassabban haladt, mintsem gondoltuk s e miatt az átköltözésnek a nyárra kell maradnia. Ebbe a minden kívánalomnak megfelelő elhelyezés biztos reményében könnyen belenyugodhatunk, de annál nehezebben tudunk többi táraink helyzetébe beletörödni.

Alig férnek helyiségeikbe a növénytár, ásványtár s különösen az érem- és régiségtár, a mely folyvást öt egymástól távol eső s

részben bérelt, alkalmatlan és kellőleg nem biztosított helyiségben van elhelyezve s így is gyönyörűen szaporodó értékes gyűjteményeit legnagyobb részben csak raktározva tarthatja. Pedig valóságos nemzeti ügygyé s a múzeumnak fejlődését föltételező szükségé vált ezen par excellence múzeális gyűjteménynek önálló és méltó elhelyezése.

Különben utóbbi táruk tekintetében különös említést érdemel a növénytani múzeum szép fejlődése, az érem- és régiségtár gyarapodása hazai műkincsekben. Ezek közül a legbecsesebb az a XV. századból származó, becses festményekben gazdag szárnyas oltár, a melyet az év végén sikerült megszerezni. Megtörténtek a döntő lépések, a kolozsvári ref. egyház birtokában levő Rákóczi-kehely megszerzése érdekében. Kölcsönrel kellett az igazgatónak megszerezni Resch Adolfnak 1420 koronáért adott erdélyi műkincseket tartalmazó régiség-gyűjteményét s csak ilyen úton restauráltathatta 2400 korona reáfordítással becses szőnyeggyűjteményünket.

Szakosztályaink általában eredményesen munkálkodtak. Az orvosi most is megtartotta hetenként szaküléseit, a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi hónaponként. A természettudományi időhöz nem kötve őt, a jog- és társadalomtudományi hat szakülést tartott. Utóbbi szép számmal tartott nyilvános előadásokat és rendezett tanfolyamokat ipari és kereskedői körök számára. Felállította már üdvösen működő néphivatalát. Az orvosi szakoszt. három füzetet tett közzé. Sajnálni való, hogy a természettudományi nem bírta legyőzni a tervebe vett publikációk nehézségeit s a mult évben nem becsátott közre semmit. De hisszük, hogy a közel jövőben annál szebb eredményeket fog felmutatni. A jogi kar, kellő javadalom hiányában nem alapított magának külön folyóiratot, hanem dolgozatait az Erdélyi Múzeum lapjain közölte. A bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztálynak ez a folyóirata teljes pontossággal, két havonként, összesen 6 füzetben, 28 iven jelent meg. A tekintélyes terjedelem nemcsak azért lett lehetséges a szerény javadalom mellett, hogy szerkesztője dr. Erdélyi Pál díjtalanul végezte tisztét, hanem ezenkívül 1000 korona állami segélyt is eszközölt ki, sőt jövedelmezővé tette e tudományos kiadványt az által, hogy hirdetésekkel vett fel melléje. Míg e réven 1040 korona bevételhez juttatta pénztárunkat, a folyóiratnak is nyitott olyan területekre utat, a hová különben nem egykönnyen juthatna el. De különös elismerést érdemel a folyóirat szakavatott gondos szerkesztése, értékes tartalma, független és tárgyias kritikája, miáltal rövid idő alatt országos súlyra tett szert.

Táraink, szakosztályaink részletes jelentései meggyőzhetik a közönséget, hogy egyesületünk kicsiny serege teljesítette köteletségét. Igyekezett egyesületünket a nemzeti művelődés fontos tényezőjeként fentartani és fejleszteni. A közönség figyelmé is mind inkább felénk fordul, fokozottan érdeklődik munkásságunk iránt, hova-tovább mind többen ajánlják fel nemzeti multunknak birtokukba jutott ereklyéiket s viszont hasznukra fordítják egyesületünk

tudományos fegyvereit, szakerőit. Mint a jelentésekből kitűnik egyesek és testületek mind sűrűbben fordulnak tudományos kérdésekben egyesületünkhöz s azok, a kiket illet, készséggel felelnek meg a bizalomnak.

Eléggé igyekeztünk tehát és mégis fájdalommal kell bevalanunk, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület és Nemzeti Múzeum messze áll hivatásának magaslatától. Hogy eljuthasson oda, szükséges volna, hogy Erdélynek egész művelt társadalma fogjon benne kezét. Az idén érjük meg az alapítás 50-ik évfordulóját. Vajha az alapító elődök áldozatára való visszaemlékezés felgyujtana az utódok kebelében a tetre kész hazafiúi lángot! Ha szükséges volt akkor a magyarság tömörülése hazafias czélok körül, ma még inkább, mert ki mondhatná meg a nyugalom napjaiban, hogy mit rejtenek Scylla és Charybdis örvényei!

Kolozsvár, 1909 jan. 13.

A E. M. E. választmánya nevében

SCHILLING LAJOS

főtitkár.